



**Златко Матић**

Универзитет у Београду – Православни богословски факултет

**Сведочење православног богослова данас  
Поводом књиге *Биће као есхатолошка заједница*  
епископа браничевског, проф др Игнатија**

Познату Кјеркегорову метафору о циркусу, који бива захваћен пожаром, и селу, које је у опасности, користили су, пре скоро пола века, неки западни богослови<sup>1</sup> да би описали стање свога пастирског рада у савременом свету. Подсећања ради напомињемо да прича говори о путујућем циркусу, који долази у једно данско село и који се, као сваки циркус, смешта у близини самог насеља. У току припреме, у циркусу избија велики пожар, који почиње да се шири ка селу. Главни клоун, маскиран и потпуно спреман за представу, жури у село по помоћ. Говори сељанима да хитно дођу у циркус и помогну око гашења пожара, а они му аплаудирају, јер је, сматрају, пајац изабрао диван пропагандни трик да их намами у циркус. Клоун скаче, моли, преклиње, почиње да плаче, а људи, окупљени око њега, смеју се до суза и честитају му на глумачкој способности. Док су сељани схватили да су клоунске речи биле истините, ватра је стигла до села, помоћи више није било. И село и циркус изгореше до темеља.

Многи западни црквени писци, који су тумачили ову метафору, у лику клоунске слике и прилику савременог теолога. Слично овом клоуну, сматрају ови западни аутори, теолог носи истину, али није у стању да своју поруку пренесе човеку кога има пред собом. Свет је теолога сместио у један оквир, у неку врсту заточеништва, и ма шта овај говорио, наићи ће на сличан одговор – на општи мук незаинтересованости (Евдокимов је молио Бога да блавест наиђе макар на отпор, само не на апатично стерилно ћутање).

Метафора је јака, чак болна, тражи промишљање и деловање Цркве. Протестантске заједнице одговориле су на себи својствен начин: подгревањем

1 Уп. Jozef Racinger, *Uvod u kršćanstvo*, Zagreb 2002<sup>5</sup>, 15–18.

активистичког духа. Римокатоличка Црква, пак, Другим ватиканским концилом, тражи реформу *ad intra*, и посеже за принципом *aggiornamento*-а, али се већ сада, непуна пола века после Концила, тражи нови ађорнаменто, прилагођавање прилагођавања. Очигледно је да је криза дубља и да се не може залечити променом одеће, па ни самог речника. Изгледа да проблем није само у форми. Више је него јасно да се коначно мора поставити питање самог *садржаја* наше поруке, коју упућујемо свету. Западни тумачи наведене метафоре кренули су од претпоставке, да без обзира на застарелу одећу, теолог, ипак, носи истиниту поруку. Прави проблем настаје када посумњамо, чини нам се с правом, у тачност те тврдње. Шта ће бити ако се покаже да ни савремени православни догослов не нуди свету *суштинску ѱоруку своја Предања*, већ користи схеме, обрасце, речник и поруке које су му наметнуте пре свега са Запада, а затим некритички прихваћени? Свет држе од нас самих увиђа опасност да „со обљутави“. Тиме што не мари за поруке многих наших мислилаца, који себе сматрају теолозима, а који им нуде заточење или бледо моралисање, човек данашњице нам поручује да од теолога очекује нешто много више, нешто веће и суштински различито од свих понуда на које наилази. На ову опасност су реаговали велики догослови прошлог века, упућујући нас на живот са аутентичним носиоцима Предања Цркве, са светим Оцима, на поглед ка есхатолошком сусрету са њима у Васкрслем Христу у благодатном простору свете Евхаристије. Савремено православно догословље јесте израз тог искуства, опис тог опита.

Доживљај овако схваћеног призива догословствовања, као служења Цркви, налазимо у новој књизи владике Игнатија. Сматрамо да својим основним порукама, али и директним начином изражавања тих мисли, ово дело заиста представља изданак савременог и аутентично *православној* догословља. Позитивно провокативно делујући на свест савременог човека, аутор својим афирмативним ставовима, не улазећи ни у какву полемику, брише схоластички конципиране обрасце на које наилазимо у великом броју оних дела, који се тичу основних догматских тема, као што су онтологија, есхатологија, пневматологија и еклесиологија. Однос ових области јединственог догословља, свакако је ушао у жижку интересовања савремених догослова свих хришћанских заједница. Ипак, оно што нам аутор представља својим делом, не тиче се догословља ради самог догословствовања, нити има за циљ опстанак писца у „теолошкој моди“. Сам, владика Игнатије, сведочи у својој новој књизи: **„Хришћанство полази од проблема смрти у природи и спасење о коме говори хришћанство је спасење од смрти. Нема истинског постојања Цркве, ако њени чла-**

нови умиру“ (221. стр). Идентификујући васкрсење Христово као есхатолошки догађај (јер се остварује у Духу Светоме, а за нашег аутора се пневматологија најинтимније прожима са есхатологијом), аутор своје закључке о бићу као будућој кинонији, потврђује још једним, за нашу логику, провокативним изразом, који је дубоко библијски укорееен и потврђен: **„Све док људи и природа умиру, ни васкрсење Христово није апсолутни историјски догађај“** (исто). Будући да **„од последњег догађаја историје, тј од Другог доласка Христовог и општег васкрсења зависи постојање читаве историје“**, аутор развија тезу о потреби онтолошког потврђивања свих догађаја и личности историје света. Тако конципирана, есхатолошка онтологија, упућује на коначан начин, сву твар на Творца и не оставља јој никакву наду у аутономне животне силе, макар се под тим подразумева и тзв бесмртна душа. Оштро подвлачећи дијалектику тварног и нетварног, аутор управо циља на дијалог са свим својим савременицима, којима је макар једна ствар заједничка: да имају проблем смрти и да се не мире са митолошким представама спасења. Још дубље промишљајући изазов света савременом богословљу, подсећамо се питања, које епископ Игнатије поставља себи и свима нама, на самом крају своје студије: **„Да ли можемо да пробудимо интересовање савременог хришћанина за есхатологију која је плод будућности** (наравно, не из интелектуалистичких, већ искључиво из сотириолошких разлога), **за есхатологију која се пројављује као Евхаристија?“** Констатујући веома тешко стање савремене богословске мисли и незаинтересованост за ову проблематику, јер питања која муче савременог човека, био верник или неверник, јесу етичке природе, **„поседно ако се има у виду устаљено мишљење да је хришћанин решио проблем смрти зато што му је душа бесмртна“**, као и да **„је савремени човек утемељио своју онтологију на сопственој природи“**, аутор ипак гаји наду да ће новије генерације теолога успети да промене перспективу посматрања истинитог постојања, тј. онтологије од прошле на есхатолошку и да ће, тиме, упутити свет на Цркву, једину сотириолошку реалност и наду све твари.

Закључујући, констатујемо: истина је да тумач православне вере може своје слушаоцу или читаоцу личити на кловна из поменуте метафоре, као и на повратника из прошлости, који је убачен у овај свет и коме су стране мисли и потребе човека и света који га окружује. Онај богослов, који, пак, успе да најпре сам доживи дубину свога, аутентичног евхаристијског хришћанског Предања, па затим и да то пренесе заинтересованима, својом поруком ће се приближити својим савременицима, који, оковани стегама владарке ужаса, траже лек бесмртности. Сматрамо да је аутор о чијем

делу пишемо успео у томе, те да је то потврдио собом, али и овом, својом најновијом књигом. На себи својствен начин, отворено, искрено, без увијања, он чини да његова порука превазиђе баријере просторно-временских деоба и постане ехо века бесмртности. Такав приступ има своју цену, али је страдање одредница историјског трајања хришћанина. Али, управо према поуци епископа Игнатија, „**потребно је проћи историју и све оно што она носи, да би се на крају дошло до вечног живота**“, тј до потврде да је биће есхатолошка заједница.